

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ  
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ  
Кафедра публічного управління та адміністрування**

**ЗІНЬКОВСЬКА АЛЬОНА ЮРІЇВНА**

**ТЕМА РОБОТИ**

**ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ВЛАШТУВАННЯ  
ДІТЕЙ-СИРИТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО  
ІНКЛУВАННЯ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

**АВТОРЕФЕРАТ**

кваліфікаційної роботи за другим рівнем вищої освіти (магістр)

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** В сучасному світі людське життя стає ключовим чинником розвитку суспільства. Тому державна соціальна політика вважається пріоритетним напрямом діяльності держави, важливим елементом політики є захист, соціалізація, державні гарантії, тобто, турбота про підростаюче покоління. Окремою категорією, яка найбільше потребує підтримки з боку держави є діти-сиріти та діти, позбавлені батьківського піклування.

На жаль, проблема сирітства існує в кожній країні і залишається, адже у світі, повному щоденних змін, родина є гарантом надійності та стабільності. Від народження людини сім'я займає пріоритетну позицію у розвитку та становленні особистості: вона стає першим вихователем, передає певні традиції, знання та цінності. У сучасному світі багато сімей не змогли адаптуватися та створити захисні механізми для себе та своїх близьких, такі перешкоди як фінансові труднощі, руйнування етичних та моральних норм, соціальних зв'язків призводять до зниження захисту дітей та посилюють такі проблеми, як соціальне сирітство.

Держава має гарантувати захист прав та законних інтересів дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сприяти створенню умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, розв'язання проблем дитячої бездоглядності та інших проблем з якими стикаються діти.

Одне з найголовніших завдань нашої держави сьогодні – створити найкращі умови для підтримки дітей, тобто не ізолювати дітей, які перебувають у несприятливому середовищі, а інтегрувати їх у родину. Держава має підтримувати та допомагати вирішувати проблеми дітям, які опинилися у скрутному становищі умовах соціально-економічної та політичної нестабільній держави.

Повний і всебічний розвиток особистості дитини, створення необхідних умов для реалізації та захисту її прав і свобод – пріоритетне завдання будь-якої сучасної демократичної та правової держави. Тому, державна політика в сфері захисту прав дитини має сприяти реалізації заходів щодо вирішення питання сирітства в Україні, та створення гідних умов для розвитку дітей досліджуваної категорії.

Проблемам реалізації державної політики в сфері влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні у своїх наукових працях приділяли увагу такі науковці як: О.Г. Антонова, Л. Артюшкіна, О. В. Безпалько, Л. В. Вейланде, Л.С. Волинець, В.П. Гопанчук, Ю.О. Заїка, Н.М. Єршова, А.Й. Капська, Н. Комарова, Т. В. Красножон, М.П. Лукашевич, І. Мігович, І.В. Пеша, І. Пінчук, А. Полянничко, А. Терновець, С. Толстоухов, О.Я.Шишко, Є.О. Харитонов, В. В Яремчук, та інш.

Робота присвячена вивченню важливих питань, що стосуються влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, нормативно-правових основ врегулювання питання сирітства в Україні, пошуку шляхів вирішення проблем перебування дітей в державних закладах опіки та використання альтернативних форм виховання дітей-сиріт з урахуванням міжнародного досвіду.

**Метою дослідження** є вивчення особливостей державної політики в сфері влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, визначення проблем та пошук напрямів їх вирішення.

Визначена мета обумовила такі **завдання**:

- визначити теоретичні підходи щодо поняття та змісту сирітства;
- дослідити нормативно-правові основи врегулювання питання сирітства в Україні;
- розглянути особливості виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в державних закладах опіки;
- вивчити альтернативні форми виховання дітей-сиріт як ефективний механізм боротьби з сирітством;
- визначити основні проблеми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні;
- проаналізувати міжнародний досвід країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки та шляхи імплементації в Україні.

**Об'єктом** є суспільні відносини та проблеми, що виникають у процесі реалізації державної політики щодо соціальних гарантій та процедур влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

**Предметом** дослідження є особливості державної політики в сфері влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

**Методи дослідження.** Методологічну базу дослідження представлено низкою загальних та спеціальних наукових методів. Серед загальних наукових методів можна виділити: аналіз і синтез, дедукцію та індукцію. Серед спеціальних методів: організаційно-функціональний. Також використовувався порівняльний аналіз, аналіз та узагальнення наукової літератури та науково-правових документів, порівняльно-історичний метод, що дозволяє виявити зміни, що відбулися в сфері вирішення проблем сирітства. Застосування даних методів дослідження дозволило дослідити об'єкти у взаємозв'язках та взаємозалежностях, виявити певні тенденції, виробити пропозиції та рекомендації щодо використання найбільш ефективних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні.

**Наукова новизна** отриманих результатів полягає в тому, авторка обгрунтувала теоретичні положення та систематизувала перспективні напрямки влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Автором доведено, що альтернативні форми виховання дітей-сиріт мають прийти на зміну застарілим формам, та перетворитися на ефективний механізм боротьби з сирітством в Україні.

**Апробація результатів дослідження.** Матеріали магістерської роботи стали підґрунтям для написання тез доповідей на конференцію «Могилянські читання-2021», секція «Публічне управління в Україні в умовах децентралізації влади та наближення її до європейських стандартів» на тему «Роль держави у запровадженні альтернативних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

**Практичне значення одержаних результатів** полягає у тому, що отримані висновки можуть бути використані в управлінській, педагогічній та прикладній сферах діяльності. У науковій сфері вони можуть стати джерелом подальшого пошуку ефективної моделі виховання та розвитку дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. У педагогічній – матеріали дослідження можна використовувати на курсах підвищення кваліфікації службовців, соціальних працівників та усиновлювачів, які мають намір займатися цією проблематикою. Розроблені в роботі положення, висновки та рекомендації можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці бакалаврів та магістрів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», 231 «Соціальна робота».

**Структура роботи** відповідає поставленій цілі та завданням. Дослідження складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінка, із них 75 сторінок основного тексту.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ**

**У вступі** обґрунтовано актуальність і рівень розробленості обраної теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, описано наукову новизну; встановлено практичне значення одержаних результатів; зазначено структуру й обсяги роботи.

**У першому розділі «Теоретичні засади дослідження державної політики з питань сирітства»** розкрито теоретичні підходи щодо поняття, змісту та нормативно-правові основи врегулювання питання сирітства.

*Підрозділ 1.1. «Теоретичні підходи щодо поняття та змісту сирітства»* присвячений аналізу поняття «сирітство» та проаналізовано основні першопричини даного явища.

Більшість науковців розглядають сутність «соціального сирітства», як особливого стану дитинства, зумовленого його місцем у конкретній соціальній структурі, в системі соціальних відносин суспільства з урахуванням усіх дітей, які залишилися без належного догляду та виховання, незалежно від соціального статусу їхніх батьків. Водночас у соціокультурній перспективі соціальне сирітство характеризується послабленням сфери соціального контролю з боку основних соціальних інститутів (сім'я, школа), порушенням міжособистісного спілкування, обмеженням доступу до ресурсів і можливостей, необхідних для розвитку особистості». Таким чином, можна бути впевненим, що правильне функціонування сім'ї є більш ніж необхідним суспільству, адже це початкова соціалізація дитини.

Враховуючи сучасні українські сімейні реалії, найпоширенішими причинами, із-за яких батьки не бажають виховувати власних дітей, є: наркоманія, алкоголізм, асоціальний спосіб життя, матеріальні проблеми, відсутність бажання працювати на свої базові потреби. І ці тенденції лише погіршуються. Нездатність держави вирішити цю проблему полягає в тому, що вона прагне усунути наслідки проблеми, а не її причину. Держава намагається допомогти дітям-сиротам, забуваючи про те, що нестабільність в сім'ях, які потребують допомоги, провокує зростання рівня сирітства.

*У підрозділі 1.2. «Нормативно-правові основи врегулювання питання сирітства»* окреслено нормативно-правове забезпечення державного управління щодо влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Узагальнено, що на сьогодні в Україні діюче законодавство з питань влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування потребує прогресивних змін. Прийняті у цій сфері нормативні акти вимагають від органів влади переосмислення своєї ролі в процесі забезпечення їх виконання та спрямування управлінських рішень на здійснення якісної і дієвої профілактичної роботи в питанні попередження соціального сирітства серед населення. Розглянуто діючу систему державних органів, які забезпечують формування та реалізацію державної політики щодо забезпечення захисту дітей, які залишилися без батьківського піклування та окремі важливі питання пов'язані із захистом прав дітей, адже діяльність

держави повинна бути спрямована на встановлення таких форм виховання, які бодай певною мірою компенсують відсутність сім'ї.

**У другому розділі «Альтернативні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»** проаналізовано особливості виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в державних закладах опіки та альтернативні форми виховання дітей-сиріт, як ефективний механізм боротьби з сирітством.

*У підрозділі 2.1. «Особливості виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в державних закладах опіки»* було з'ясовано що, розвиток осиротілих дітей, дещо відрізняється від розвитку дітей, які не обмежуються надзвичайно важливим елементом ранньої соціалізації. Розглянуто вікові зміни розвитку дітей, які виховуються поза сімейним оточенням. Розглянуто емоційні, психологічні та фізіологічні особливості дітей, які знаходяться поза сімейним оточенням. Доведено, що діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, мають ряд особливостей у мотивації та процесі самооцінки. З'ясовано, що невідповідність вихованців інтернатів до самостійного життя, проблема адаптації у соціальному середовищі є вкрай важливою проблемою для загального розвитку держави та становлення громадянського суспільства в Україні.

*У підрозділі 2.2. «Альтернативні форми виховання дітей-сиріт як ефективного механізму боротьби з сирітством»* з'ясовано, що процес заміни системи інституційного догляду на систему виховання дітей у сім'ї чи максимально наближеної до сімейного середовища йде поступово. Приділено увагу положенням Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 р. Зазначено, що одним із напрямків ДІ є сприяння активному розвитку та поширенню альтернативних форм сімейного виховання: створення сімейних будинків для дитини, прийомних сімей та опіки (партоунату) над дитиною. Наголошено на проблемах добору кандидатів в прийомні сім'ї та ДБСТ. Визначено особливості усиновлення в Україні. Запропоновано розширити можливості, щодо усиновлення дітей громадянами інших держав. Доведено, що жодна з форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не замінить дитині сімейного тепла, тому державна політика має зосередитись на усуненні причини соціального сирітства: стабілізації економічної та політичної ситуації в країні, підтримки нових сімей та покращення сімейного благополуччя та допомогти їм у разі потреби.

**У третьому розділі «Основні проблеми влаштування дітей-сиріт та шляхи їх вирішення з використанням міжнародних практик»** розглянуто основні проблеми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні та міжнародний досвід країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки: шляхи імплементації в Україні.

*У підрозділі 3.1. «Основні проблеми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні»* виявлено, що є нагальна потреба визначити та законодавчо закріпити якомога більше державних обов'язків щодо повноцінного забезпечення осиротілих дітей, визначити пріоритети, ефективні дії та заходи щодо профілактики сирітства серед населення. Ситуація із захистом дітей та їх права на сімейне виховання ускладнюється наявними в Україні політичними та соціально-економічними проблемами.

Окреслено основні проблемні напрямки в роботі з дітьми-сиротами та дітьми позбавленими батьківського піклування. Серед шляхів вирішення існуючих проблем запропоновані наступні кроки: раннє виявлення дітей у проблемних сім'ях; принципи раннього втручання; підтримка сімей з дітьми; психологічні програми для роботи з сім'єю та дітьми; розробка програм освіти та підтримки сімей з дітьми, опікунів з дітьми та дітей з особливими потребами; розробка програм та створення центрів дитячого дозвілля.

Зазначено, що захист дітей на рівні громад може стати краще, якщо члени громади візьмуть під контроль проблемні сім'ї, активно братимуть участь у громадських організаціях, взаємодіяти з органами влади та місцевого самоврядування в прийнятті важливих рішень щодо захисту прав дітей.

У підрозділі 3.2. *«Міжнародний досвід країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки: шляхи імплементації в Україні»* розглянуто досвід зарубіжних країн щодо вирішення проблем дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також встановлення та функціонування системи опіки над ними, принципи створення такої системи, та з'ясовано наскільки він корисний для нашої держави.

Проаналізовано досвід Великобританії де успішно діє та розвивається система фостерних сімей. Більшість дітей, позбавлених батьківського піклування з різних причин, проживають не в дитячих будинках, а в прийомних сім'ях. Досвід розвитку британської моделі фостерної сім'ї можна ефективно застосовувати в Україні, як механізм поступового переходу від державних шкіл-інтернатів та дитячих будинків до сімейної освіти. В країнах Західної Європи також поширені «фостерінг» та «базова підтримка» як особливий вид сімейного догляду у вихованні дитини.

Запропоновано скористатися досвідом Польщі, в якій існує розгалужена мережа різноманітних центрів підтримки соціально незахищених громадян, а також є запроваджена нова модель виховання, дітей-сиріт, коли одночасно живуть 12-14 дітей і працюють 4-5 вихователів до моменту влаштування дитини в сім'ю. Зазначено, що США ратифікували Закон про права усиновлених дітей, у якому закріплена спільна відповідальність суспільства із батьками за благополуччя прийомних дітей. З'ясовано, що у більшості країн світу протягом останніх 20 років спостерігається тенденція до відмови від великих дитячих закладів та підтримки дітей у природному середовищі; розвиток альтернативних форм сімейного виховання: усиновлення; опіка в сім'ях родичів; прийомна сім'я стають пріоритетними.

## ВИСНОВКИ

На підставі здійсненого дослідження сформульовано такі основні висновки і рекомендації.

1. Дослідження сучасних теоретичних і практичних особливостей сутності понять «сирітство», «соціальне сирітство» дозволило обґрунтувати їх комплексне визначення: «сирітство» - це соціальне явище, що характеризується станом дитини, яка постійно або тимчасово перебуває поза сімейним оточенням через втрату батьків. Сирітство буває двох типів: біологічне - діти, що втратили двох батьків та соціальне – діти, що є сиротами при наявності батьків. «Соціальне сирітство» – це складне соціальне явище, що вивчається на міждисциплінарному рівні. Соціальні сироти це особлива соціально-демографічна група дітей, які формально мають батьків, але через соціальні, економічні, морально-

психологічні та фізичні причини фактично позбавлені батьківського піклування. Високий рівень соціального сирітства притаманний суспільству, яке не створює належних матеріальних і соціальних умов для кожної сім'ї, щоб кожен із батьків мов можливість гідно виконував свій обов'язок щодо виховання дітей.

2. Діюча система державних органів, які забезпечують формування та реалізацію державної політики щодо забезпечення захисту дітей, які залишилися без батьківського піклування, визначена Конституцією України, Конвенцією ООН «Про права дитини», законодавчими актами та національними програмами. В Україні реалізується «Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017 - 2026 роки», яка визначає курс України на Європейську інтеграцію, що вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері охорони дитинства, впровадження ефективних, доведених світовою практикою, заходів, які базуються на забезпеченні прав і інтересів дитини, спрямовуються на підтримку сім'ї, створення умов для виховання та розвитку дітей у сім'ї, або середовищі, максимально наближеному до сімейного. Стратегію розроблено з метою зміни існуючої системи інституційного догляду та виховання дітей, яка не відповідає реальним потребам дітей та сімей з дітьми, і створення умов для повноцінного виховання та розвитку дитини.

На сучасному етапі розвиток національного законодавства орієнтований на міжнародні вимоги та стандарти соціального захисту дітей, відповідно до яких змінюються напрями державної політики у сфері забезпечення прав та інтересів дітей-сиріт. При цьому багато положень чинного законодавства мають декларативний характер, а ефективність механізмів застосування правових норм на практиці ще досить слабка.

Окремі важливі питання пов'язані із захистом прав дітей регулюються Цивільно-процесуальним, Кримінальним, Житловим кодексами України, які регулюють «захист прав дітей у суперечках приватних осіб між собою та з державними органами, їх посадовими особами та іншими особами, які виконують функції держави».

Здійснивши аналіз нормативно-правових актів з врегулювання питань сирітства, з'ясовано що в Україні відбувається активний процес реформування національного законодавства, спрямованого на реалізацію державної політики щодо соціальних гарантій та процедур влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

3. Під час дослідження питання виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в державних закладах опіки, було з'ясовано, що державні навчальні заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування відповідно до ст. 1 «Положення про дитячі будинки та школи-інтернати для дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей-сиріт» - це навчальні заклади, які забезпечують умови проживання, всебічного розвитку, виховання, навчання, консультування та професійну підготовку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та готують дітей до самостійного життя». Найпоширенішою формою залишаються інтернатні заклади. Інтернатна форма виховання дітей, на сучасному етапі, вважається не лише не ефективною, а й шкідливою. Невідповідні умови проживання, пригнічення індивідуальності, постійний нагляд та контроль, а також відсутність емоційної прив'язаності до дорослих у дітей, які ростуть у державних закладах, заважають успішно інтегруватися в суспільство.

За даними Національної соціальної сервісної служби України станом на листопад 2021 року, у більш ніж 700 інтернатних закладах України різних типів та форм власності

перебувають майже 98 тисяч дітей, серед них 48% (понад 47 тисяч) дітей перебувають там цілодобово. Станом на III квартал 2021 року на первинному обліку служб у справах дітей Миколаївської області знаходиться 2811 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з яких 794 дитини підлягають усиновленню, з них 349 дітей виховуються без сімейного оточення, тобто в закладах інституційного виховання та догляду. Ця статистика не є втішною, та потребує рішучих дій з боку держави.

4. Через недосконалість системи виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в державних закладах опіки в Україні проводиться активний пошук та запровадження альтернативних форм виховання дітей-сиріт. Урядом України у 2017 році започатковано реформу деінституціалізації. Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки затверджена розпорядження КМУ у серпні 2017 року. Процес заміни системи інституційного догляду на систему виховання дітей у сім'ї чи максимально наближеної до сімейного середовища йде поступово. Розроблено план реалізації стратегії згідно з яким, кожна громада повинна надати доступ до якісних послуг для сімей з дітьми; в Україні має бути створений ринок цих якісних послуг. Одним із напрямків ДІ є сприяння активному розвитку та поширенню альтернативних форм сімейного виховання: створення дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей та опіки (партоунату) над такою дитиною.

Нажаль, жодна з перерахованих вище форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не замінить дитині сімейного тепла, тому державна політика має зосередитись на усуненні причини соціального сирітства: стабілізації економічної та політичної ситуації в країні, підтримки нових сімей та покращення сімейного благополуччя та допомоги їм.

5. Всебічно розглянуто політику деінституціалізації, що запроваджується в Україні та передбачає ліквідацію інтернатних закладів і перенесення догляду за дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування у сім'ї. Наголосимо, що в цій сфері необдумані експерименти несуть велику загрозу долі дитини. Тому реорганізація системи інтернатного догляду методом проб і помилок може привести до зруйнованих людських доль, втягнення дітей у злочинну діяльність. Впроваджуючи інновації в цій сфері, слід пам'ятати, що завжди будуть залишатися ті діти, яких ніколи не візьмуть у сім'ю, а в разі невдалого усиновлення або відмови від опіки, таким дітям не буде куди повернутися. З огляду на зміну вектору державної соціальної політики щодо дітей, позбавлених батьківського піклування, із переважного влаштування їх не у сім'ї під опіку або прийомну сім'ю, або дитячий будинок сімейного типу, а повернення їх у свою сім'ю, окрім дітей-сиріт, держава має організувати системний супровід таких сімей, з метою стабілізації нормальних умов в сім'ї, покращення становища дітей у них, для того щоб з'явилося більше шансів дитині після повернення в свою сім'ю бути там щасливою, а в ідеалі, взагалі запобігти виникненню проблем, що призводять до вилучення дітей з родини.

Також одним із напрямів державної підтримки сімей, що беруть на виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, має стати створення і забезпечення кваліфікованими спеціалістами структур, які б надавали психологічну та педагогічну допомогу батькам у вихованні таких дітей.



Вважаю, що саме в територіальних громадах необхідно створювати та надавати дітям і їх сім'ям ті соціальні послуги, які допоможуть повернути дитину з інтернату додому або влаштувати її до сімейних форм виховання.

6. Враховуючи міжнародний досвід захисту прав дітей та влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування вважаю за необхідне приєднатися Україні до Конвенції ООН від 29 травня 1993 року «Про захист дітей» та розширити співробітництво в галузі міждержавного усиновлення, а також внесення відповідних змін до національного законодавства. Зокрема, у разі ратифікації Конвенції ООН необхідно буде внести зміни до ст. 216 СК України, якою заборонено посередницька, комерційна діяльність щодо усиновлення дітей. Може бути дозволена посередницька діяльність щодо усиновлення дітей організаціями, які мають ліцензії, видані в Україні, іноземним уповноваженими організаціями за умови їх акредитації в Україні. Такі організації мають бути некомерційними з основною метою діяльності – надання професійної допомоги щодо усиновлення усиновлювачам-іноземцям.

Проаналізовано досвід Великобританії де успішно діє та розвивається система фостерних сімей. Більшість дітей, позбавлених батьківського піклування з різних причин, проживають не в дитячих будинках, а в прийомних сім'ях. Досвід розвитку британської моделі фостерної сім'ї можна ефективно застосовувати в Україні, як механізм поступового переходу від державних шкіл-інтернатів та дитячих будинків до сімейної освіти.

Пропоную скористатися досвідом Польщі, в якій існує розгалужена мережа різноманітних центрів підтримки соціально незахищених громадян, а також є запроваджена нова модель виховання, дітей-сиріт, коли одночасно живуть 12-14 дітей і працюють 4-5 вихователів до моменту влаштування дитини в сім'ю. В США Законом про права усиновлених дітей, закріплена спільна відповідальність суспільства та батьків за благополуччя прийомних дітей.

В дослідженні з'ясовано, що у більшості країн світу протягом останніх 20 років спостерігається тенденція до відмови від великих дитячих закладів та підтримки дітей у природному середовищі з використанням альтернативних форм сімейного виховання. Така практика показує гарні результати адаптації дітей досліджуваної категорії в суспільстві. Тому розвиток альтернативних форм сімейного виховання: усиновлення; опіка в сім'ях родичів; прийомна сім'я мають активніше впроваджуватися в Україні. Але, з урахуванням сучасного стану влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, у нашій державі вважаю за необхідне все ж таки збереження інтернатних закладів для влаштування категорій дітей, які ніколи не будуть усиновленні, або не повернуться в свої сім'ї.

## **СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ**

Малікіна О.А., Зінковська А.Ю. Роль держави у запровадженні альтернативних форм влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування // «Публічне управління в Україні в умовах децентралізації влади та наближення її до європейських стандартів»: тези. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – Том.1. – 75 с.

## АНОТАЦІЯ

**Зінковська А.Ю. особливості державної політики в сфері влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.** – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття другого рівня вищої освіти (магістр). Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2021.

Магістерську роботу присвячено розкриттю особливостей державної політики в сфері влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Розкрито теоретичні підходи щодо поняття та змісту сирітства. З'ясовано нормативно-правові основи врегулювання питання сирітства. Розкрито особливості виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в державних закладах опіки. Проаналізовано альтернативні форми виховання дітей-сиріт як ефективного механізму боротьби з сирітством. Розглянуто основні проблеми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні. Досліджено міжнародний досвід країн Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки: шляхи імплементації в Україні.

**Ключові слова:** сирітство, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, державні заклади опіки, міжнародний досвід, Європейський союз, Сполучені Штати Америки.

**Zinkovskaya A.Yu. features of state policy in the field of placement of orphans and children deprived of parental care.** - On the rights of the manuscript.

Master's thesis for obtaining the second level of higher education (master). Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the disclosure of the peculiarities of the state policy in the field of placement of orphans and children deprived of parental care. Theoretical approaches to the concept and content of orphanhood are revealed. The legal basis for resolving the issue of orphanhood has been clarified. Peculiarities of upbringing orphans and children deprived of parental care in state guardianship institutions are revealed. Alternative forms of raising orphans as an effective mechanism for combating orphanhood are analyzed. The main problems of placement of orphans and children deprived of parental care in Ukraine are considered. The international experience of the European Union and the United States of America: ways of implementation in Ukraine is studied.

**Key words:** orphanhood, orphans and children deprived of parental care, public care institutions, international experience, European Union, United States of America.